

עם ד"ר נחום גולדמן. יו"ר הנהלת הסוכנות

"אפשר להשיג שלום!"

כמה זמן היה דרוש למאמץ כזה?

דרוש זמן. אפילו אם תהיה מדיניות דינמית, תהינה דרושות לפחות שנתיים-שלוש. לקחתי על עצמי להשיג את הסכם השילומים עם גרמניה תוך ששה חודשים, וקיימתי את הבטחתי. הסכם עם הערבים יהיה קשה יותר, ביחוד אחרי מעשה קיביא.

ד"ר גולדמן, מאחר שאנו דעותך, ואין הן מקובלות בחוגי הממשלה הנוכחית, מה אתה מתכוון לעשות כדי להחזיר?

לא כלום. אני יושב־ראש הסוכנות. המדינה היא ריבונית, והסוכנות אינה מתערבת בענייניה. לו רציתי להשפיע, היה עלי לבוא קודם כל הנה ולהתיישב בארץ. עד שאעשה זאת, עלי להיות זמיר. אני יכול להגיד לממשלה מה דעתי, אך זה הכל.

ד"ר גולדמן, נפוצו שמועות שהיית מוכן לקבל על עצמך יוזמה במאמץ להשיג שלום עם הערבים. מה יחסך לבעיה זו?

ישראל לא תוכל להתקיים לעולם כמבצר מוזיין בים הערבי. עליה לבוא לידי הסכם עם העולם הערבי. דרוש הסכם כלכלי, צבאי ופוליטי.

היית אומר שזו הבעיה העיקרית של המדינה? כן. כל הצרות של ישראל בעולם ובאמריקה נובעות מזה. וזהו בעיה קשה מאוד, אך אין בעיה פוליטית שאי־אפשר לפתור אותה. לדעתי צריך לפתרה במהירות, כי המצב נעשה יותר ויותר קשה.

אתה מותח ביקורת על הממשלה? יש לי הרושם שדעת־הקהל בישראל אינה מייחסת לענין את הערך האמיתי שלו. כאן חיים באי, אין רואים את הבעיות. הממשלה הטובה ביותר אינה יכולה לעשות יותר ממה שדעת־הקהל נותנת לה לעשות. צריך להנח את דעת־הקהל.

מה יש להסביר? אנחנו חלק אורגני של המזרח התיכון. משקלו של האיזור בזירה הבינלאומית גובר והולך. מצבו הגיאופוליטי חשוב מאוד, יש לו אוצרות חיוניים של נפט. מדינה אחרי מדינה מקבלת עצמאות. לא נוכל להתעלם מזה.

כמה אתה רואה את הבעיה העיקרית, במשא ומתן על שלום? אין בעיה עיקרית. חשובים היחסים בכללותם, ולא דווקא בעיה ספציפית. כגון גבולות ופליטים. כל זמן שהעולם הערבי רואה בנו אויב וגורם זר, אין הוא מוכן לדבר על שלום.

יחסם ההדדי הוא החשוב? כן. צריך לשכנע אותם שאנחנו אומה החיה בחלק זה של העולם, לקשור את גורלנו לגורל האזור.

מהו הצעד הראשון? דרושה הכנה פוליטית של דעת־הקהל. למדיניות הפנימית הישראלית ישנה השפעה רבה. למשל, חשוב יחסנו למיעוט הערבי. נחוצ לענין גם את מעצמות המערב, לגייס בכל העולם את אלה מידידינו שיש להם קשרים בעולם הערבי. זה יהיה מאמץ פוליטי רחב.

ד"ר גולדמן, נניח שממשלת ישראל היתה מציצה דך לקבל עיך כל העניין בקבלנות. האם היית מסכים? (ד"ר גולדמן מחייך, ומנע מתשובה.)

יותר על הנסיון, החזירה לדירתו במעונות הפועלים בתל־אביב. דירה זו מסר למשק דגניה כשעבר עם הממשלה לירושלמה. אוולת־יד ומכונה. בחירתו של אש־כול עוד היתה, השבוע, רחוקה מעודאית. בתוך המפלגה לא נסתים המאבק בינו ובין שרת, שגם הוא שלח את ידו אל הכתר, מ־בלי לגלות כל רצון לוחתר על משרדו הנוכחי. לעומת תמיכת בי. גיי. באשכול, נהנה שרת מתמיכת מנגנון המפלגה.

גם הציוניזם־הכלליים, שביקשו לנצל את ההודמנות כדי להגביר את שלטונם בממשלה, לא אמרו את מילתם האחרונה, עלולים לגרום למשבר ולבחירות חדשות. אך אין ספק ש־הצ"כ מעדיפים את אשכול על שרת. ביחוד אם איש משלהם יהיה לסגן שר־האוצר, יטול את חלק האחריות משכמו של אשכול העסקי.

אולם התקלה העיקרית להכרעה ברורה לא היתה ההתחרות הפנימית, אלא ההרגשה ה־כללית של אוולת־יד ומכונה. השאלה ש־ניקרה בכל המוחות: כיצד יוכלו אנשים אלה למלא את מקומו של בי. גיי?

ראשון בין שים. אולם היו גם שראו קרן־אור באפלה. אמר, השבוע, פרשן חשוב: "בסופו של דבר יביא הדבר תועלת. מעז ייצא מתוך, כיוב רגילים כל השרים להטיל את מעמסתם על בן־גוריון, לרוץ אליו בכל ענין קטן. גם מתנגדיו במפלגה, שטענו נגדו בכל הודמנות, היו מרצים שהוא משח־רר אותם מן הצורך להחליט. אפילו הציו־נים הכלליים היו יוצאים מביחו כחסידים מבית הרב, שמחים שהאחריות הסופית רר־בצת עליו. הסתלקותו של בי. גיי, והחל־פתו באדם רגיל, תחייב את השרים להיות מעטה אחראים למעשהם."

אמנם, לוי אשכול לא יוכל למלא את המ־קום שתפס עד כה בי. גיי. אולם הוא יחזיר לראש־הממשלה את תפקידו החוקי האמיתי: להיות ראשון בין שוים. כשם שיצחק בן־צבי לא הפך וייצמן שני, אך נתן משמעות יפה משלו לתפקיד, כן יוכל אשכול להתאים את המוסד לזמנים נורמליים. בתקופת כהונ־תו יוכלו העצבים להירגע, יהיו האנשים בטוחים מן ההפתעות החריפות אשר בי. גיי. המסיר עליהם בכל יום שני וחמישי. הוסיף הפרשן: "עלינו להתרגל לרעיו־השיתאשים הגדולים של היות אירופה ה־תלקו מאתנו. וייצמן, ברל כצנלסון, חוון־איש משה סמילנסקי ודומיהם נפטרו. ובי. גיי. פורש. במקום לבכות את מה שאי־אפשר להחזיר, מוטב להתאים את מוסדות המדינה לאנשים שישנם. אין אחרים."

בתחום המשרת המפלגתי הקיים, היה זאת בלי ספק הערכה נכונה.

מדיניות

שלום בקבלנות

בחדר מס' 329 של מלון המלך דוד המ־פואר בירושלים ישב השבוע גבר מוצק, בעל עיניים כחולות־ישערות אפורות, מסיר־קולת לאחור. היה זה ד"ר נחום גולדמן, יושב־ראש הנהלת הסוכנות אשר חוגים רבי־השפעה ביקשו אותה שעה להמליכו ב־מקומו של משה שרת כשר החוץ הישראלי, ועתון יהודי אמריקאי אף הציע אותו כיו־ר שו של בי. גיי.

היה זה אופייני שהאדם שהוצע לתפקידים כה נכבדים כמעט ואינו ידוע לבני הארץ, אף שהייתה לו השפעה מכרעת על גורלם. כי הוא האיש אשר שיכנע את הממשלה האמריקאית לקבל את תכנית החלוקה, הוא שהניח את היסוד למשא ומתן על השילומים עם גרמ־ניה, והוא המוכן כעת, לדברי חסידיו, להשיג שלום עם הערבים — אם אך ינתן לו ל־פעול ללא התערבות של משרד־החוץ.

הלכמה שאלתי את גולדמן בן ה־55, ליד ליטא שגדל בגרמניה והוכרז בוגד על־ידי הנאצים, נהנה כיום מאיש מס' 1 של ה־ציונות העולמית. יותר מזה — הוא הציוני התידי שדוד בן־גוריון רגיל להתלעץ אתו באופן קבוע טלפונית. כשהלה על דעת אד־נאורל לשלם פיצויים לעם היהודי על הני־קים שנגרמו לו על ידי הנאצים (ביניהם: מורשת האציקלופדיה אשכול שגולדמן היה "שרה" פנה אליו ישר.

הגרמנים הציעו לגולדמן להיפגש בחשא־י עם אדנאור, אך בלי להתייעץ עם ממשלת ישראל השיב גולדמן שלא יסכים לשום פגי־שה אלא אם כן יכריז הקאנצלר הגרמני

גולדמן נקרא אל אביו שגר ברחוב אלני בן אדלת־אביב ונטה למות. בשעת שהותו כן בעת לו כי הניטסופו באה לדירתו לא שו, הכניסה אותו לרשימת הבוגדים שיש לירות בהם ללא היסוסים.

מריקאים מוכנים לעזור לערבים להשתחרר ולהתפתח. אלה גם אלה מעוניינים אך ל־שעבדם. אולם מדינת ישראל מעוניינת ב־התעוררות הערבים, אינה די חזקה כדי ל־שעבדם. מכיוון שהיא נמצאת בקרבת מקום.

חוגים ישראלים הקדישו תשומת לב רבה היא יכולה לתת למהפכנים עזרה יקרה מאד. להתפתחות זו הראשונה במינה במרחב מאו להקמת המדינה. אולם הם התיחסו אליה ב־קריירות רבה. הסיבה: המחתרת ביקשה ל־נצל את עזרת ישראל בעיקר כדי ללחום באנגלים. הישראלים חששו כי הזדהות כל־שהיא עם גוף כזה עלולה להרגיז את ה־אנגלים, להשפיע לרעה על בני בריתם ה־אמריקאים, נותני הדולארים.

תעשייה

למי לוחצת הנעל

שתי רגליים נעולות בטעו השבוע אחת בשניה, במודעות־הענק שכיסו את העמודים הראשונים של העתונים, בלי כל התחשבות בחוקי הספורט המקובלים. לקהל הצופים (והנועלים) ניתנה הודמנות נדירה לראות וללמוד כמה מחוקיו הנסתרים של המשחק הלא־הוגן.

אני סוגר את מפעלי בירושלים ומפטר את 300 פועלי, הכריז בהודעותיו יוסף שוגרמן, אחד מבעלי בית החרושת ה־ירושלמי לנעליים. "לא קיבלתי את רשיו־נת היבוא הדרושים ואין לי במה לעבוד." כשהנחת לפני שנתיים מפעל הנעליים בירושלים, שיא השכלול הסכני, היה הדבר בעיטה חריפה ליצרנים הקודמים: בתי הח־רושת שלהם הוצעו גם לפני כן במחצית כוח הייצור שלהם את הארץ כולה. אולם המפעל החדש הכריז שהוא מתכוון להפנות חלק גדול מתוצרתו ליצוא. וזה לתמיכתה המ־

(המסך בעמוד 10)

קורי, במקום שרת, החסר קו ברור. ישנו פתרון הגיוני עוד יותר, אך עליו לא דובר השבוע. הפתרון: להוציא את כל ענייני הערבים מידי משרד־החוץ העמוס תפקידים אחרים, להקים בממשלה החדשה משרד מיוחד לענייני המרחב. לו נתקבלה הצעה זו, גלו נתמנה ד"ר גולדמן כשר לע־גיני המרחב, אפשר היה להטיל עליו את השנת השלום, כדרישת אחד מחסידיו: "ב־קבלנות".

יחסי חוץ

כרוזים בבגדאד

כשקראו אורחי המדינה השבוע בעתוני־הם כי לפי דברי סוכנות ערבית הופצו בבג־דאד כרוזים שתבעו שלום עם ישראל וידי־דות בין שני העמים, משכו בגבות עיניהם, חיכו בחוסר־אמונה. אולם לפחות חצי תרי־סר איש במדינה לא חיכו כלל. הם ידעו מה מסתתר מאחורי כרוזים אלה.

לפני כשלוש שנים נוסדה בעיראק מחתרת, שאיש אינו יודע בבירור מה גודלה. כל אשר נודע: שאישים רמי מעלה תמכ בה באופן פרטי, וכי חוגים בעלי נטייה שמא־לית התרכזו מסביבה. מטרתה: לחולל מה־פכה בעיראק בכוח הורוע, לסלק את הממ־שלה המשועבדת לבריטים.

אלהא וישראל. במרחב העשירי ב־מחתרות בלטה זו מבחינה אחת: היא לא הש־ליכה את יתבה לא על אלה, לא על מא־לנקוב ולא על הדור סאם, אלא על מדינת ישראל. יסוד מצעה: לא הרוסים ולא הא־

אף כי גולדמן לא אמר בגלוי מה תנאי השלום הנראים לו רמזו חסידיו מה הצעו־תיו: הצטרפות ישראל ליגה הערבית, מתן ערבויות מצידה שלא תוסיף להתפשט במר־זח, פשרה בניין הפליטים והפיצויים, ביטול החרם הערבי.

הכרזה עקרונית על נכונותו לשלם. רק אחרי ההכרזה על כך בפרלמנט הגרמני נפגש גול־דמן עם אדנאור בלונדון, השיג ממנו הסכמה לכך שדרושי ישראל 10000 מיליון דולר תהווה בסיס למשא־ומתן. אדנאור נתן הסכ־מה זו באופן פרטי, בלי ידיעת ממשלתו. ב־הסכם הסופי קיבל על עצמו לשלם 90% מן הדרושה המקורית.

גשר שני וישלישי. אחרי שהצליח להשכיך שלום בין גרמנים ויהודים, ביקש גולדמן לגשר על פני שתי תהומות אחרים — זה המפריד בין ישראל והערבים, וזה המפריד בין הפרוגרסיבים והציוניס־הכלליים בארץ.

גולדמן עצמו, אדם עשיר החוקר את תול־דות הקומפוזיטור באך בשעות הפנאי, נוטה לפרוגרסיבים, אם כי הוא נבחר לתפקידו בסוכנות שלא על פי מפתח מַעֵלגתי. כש־לעגו על קטנות המפלגה, השיב: "מה איכפת לי שהמפלגה קטנה? מטלה קטנה היא כפר־לגה שאינה צריכה למצוא חן בעיני הקהל ויכולה לומר את האמת."

דומה שבכל זאת מעדיף גם גולדמן מפלגה גדולה, וזהו חלקם הרעליגיוזיות בשבוע האחת רון לאחד מחדש את שתי המפלגות. מהותה בחוץ לארץ גוש אחד. אם תעמוד מאחוריו מפלגה חזקה כזאת, ואם יגשים את רצונו להשתקע בארץ, יוכל לגשת להקמת הגשר השני בין ישראל וערב. העיכובים לעלתו: הצורך למצוא ממלא מקום לתפקידו באמרי־קה, רצונה של אשתו להישאר שם עד אשר בנו יגמור את הגמנסיה.

שר חדש. חלומו של גולדמן להכתיר את מפעל חייו במשגת שלום עם הערבים, (ראח אריון מייחז), מתגוש ישר עם תפקידו של משה שרת, שרמזויו של גולדמן בכיוון זה לא מצאו חן בעיניו כלל. בצדק סבור שרת שלא ייתכנו שני שרי־חוץ לישראל. אלא שרבים הסכויים שמוטב כי שר־החוץ היחיד יהיה גולדמן הדינאמי, בעל הקו המ־